

**มาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ
กับหลักสิทธิมนุษยชนตามแนวทางของสหประชาชาติ**

**International Standards to Establish Corporate Social Responsibility into Business Sector
and Human Right According to the Principles of United Nations**

นิภาพร พุทธพงษ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวិจัย เรื่อง มาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (CSR) ควบคู่กับหลักสิทธิมนุษยชน (HR) จากผลกระทบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ครั้งนี้ ยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักสหประชาชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร จากการที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมช่วง พ.ศ.2553-2558 ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักธุรกิจ นักวิชาการ และกลุ่มตัวอย่างที่ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ค้ารายย่อยจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธะสัญญา การละเมิดสิทธิชุมชนจากธุรกิจค้าไม้ การละเมิดสิทธิชุมชนจากการค้าย่านเมืองเก่าเป็นต้น และศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบ CSR ของสหประชาชาติจาก 4 สถาบันหลัก คือ สิทธิมนุษยชน/แรงงาน/สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและ/และการต่อต้านการทุจริต ซึ่งต่างมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน คือ การทำธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับสิทธิมนุษยชน จึงกล่าวได้ว่า “หัวใจของCSR ก็คือ HR” มีกรอบงาน คือ คุ้มครอง-เคารพ-และเยียวยาด้วยการเฝ้าระวังอย่างจริงจัง

ผลการศึกษาประการแรก พบหลักมาตรฐานในการนำ CSR&HR ไปปฏิบัติ 13 ประการคือ (1) สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล (2) ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงาน (3) ส่งเสริมเสรีภาพการสมาคมการเจรจาต่อรองที่มีประสิทธิภาพ (4) ขจัดการบังคับใช้แรงงานทุกรูปแบบ (5) ยกเลิกการใช้แรงงานเด็ก(6)จัดการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ (7) สนับสนุนวิธีการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม (8) ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (9) ส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (10) ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (11) คุ้มครองผู้บริโภคและการตลาดที่เป็นธรรม (12) ปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย (13) ให้ผู้รับผลกระทบเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ประการที่สอง พบแนวทางปฏิบัติของสหประชาชาติเกี่ยวกับ CSR โดยการตั้งเครือข่ายธุรกิจและสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมนำหลัก CSR ไปปฏิบัติ การศึกษานี้ ช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถสร้างผลงานที่ดีเสริมสร้างคุณค่า CSR ของธุรกิจอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, สิทธิมนุษยชน, เกษตรพันธะสัญญา, สหประชาชาติ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสสัมฟอร์ด วิทยาเขตหัวหิน

Abstract

This research focused on the studying of international principles in relation to corporate social responsibility (CSR) and human right principles according to United Nations' practical guidelines. The documentary research and in-depth interviews were applied for the study as the author had participated directly as a member in the Sub-Committee of Economic, Social and Culture of the National Human Right Commission of Thailand between 2010-2015. Stakeholders, such as businessmen, academicians, and affected persons who claimed the problem to the Human Right Commission, were interviewed. The problems were, for example, the breaching of rights to local contractor in the business of agricultural contract-farming, the breaching of right in the business of lumber, and the breaching of right in the business of trading in old-city commercial areas. In addition, this research aimed to study the protection of human rights under the UN guidelines. These can be separated into four institutes: human rights, labour, environment, and natural resources. All of these institutes have the same goal which is the business sector must pay attention to CSR and Human Rights. In other words, the heart of Corporate Social Responsibility ('CSR') is Human Rights ('HR') according to the framework to "protect-respect-reparation with awareness" HR-Due Diligence.

Research outcome: First, thirteen international principles have been identified in this research: to support protection of human rights at international level; to dispose the violations in the human right in relation to labour; to promote freedom of association to negotiation; to dispose forcing people to work; to repeal using child labour; to dispose discrimination in relation to employment and occupation; to support environmental protection; to promote responsibility to the environment; to promote technologies friendly to environment; to dispose all forms of corruption; to protect consumer and fair market competition; to protect healthy and safety; and to provide affected persons to receive necessary information and effective reparation. Second, the research found the United Nations principles to the improving of CSR: by an establishment of an institute performing a duty as a network on issues related to commercial and human right in Thailand which would generate better solutions to the practical level. This research also aimed to be a guideline for the business entrepreneurs to establish the more effective way to apply CSR with sustainability.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Human Rights, Contract-farming, United Nations

1. บทนำ

การสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (CSR) ภายใต้การแข่งขันทางการค้าที่ด้านหนึ่งมีการช่วยเหลือสังคมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจ แต่อีกด้านหนึ่งมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อสร้างรายได้ เปรียบทางการค้าก่อให้เกิดผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการประกอบอาชีพ คำถามคือ จะใช้หลักมาตรฐานใดในการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจที่ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีแนวปฏิบัติสากลร่วมกันที่จะสร้างความเป็นธรรมต่อธุรกิจและสังคมอย่างไร

ประเด็นธุรกิจ และสิทธิมนุษยชน (business and human rights) เป็นกระแสควมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (CSR) ที่ได้รับความสำคัญจากสหประชาชาติ ทำให้วงการธุรกิจเอกชนหลายแห่งต่างปรับตัวมีกิจกรรมในหลายๆ ด้าน เพื่อแสดงถึงการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคม แต่แนวทางควมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจของประเทศไทยที่ผ่านมา CSR ดูเหมือนเป็นของเล่นใหม่สำหรับการทำดีแบบลูปหน้าปะจมูกของวิสาหกิจเอกชนบางแห่งดำเนินกิจกรรมคล้ายการบำเพ็ญประโยชน์ทั่วไป (โสภณ พรโชคชัย, 2553) ทั้งการให้เพื่อสาธารณกุศล เพื่อหน้าตาทางสังคม หรือการบริจาคเงินเพื่อการโฆษณา และจากการเติบโตธุรกิจข้ามชาติ มีการแข่งขันการค้าแนวใหม่หลายรูปแบบทั้งการโฆษณาชวนเชื่อเกินความจริง ทำให้โครงการ CSR จึงเป็นเพียงการถูกนำมาใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557: 88) อีกทั้ง มีผู้เดือดร้อนเสียหายร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเด็นการหลอกลวงให้ร่วมลงทุนด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรมการสร้างอำนาจเหนือตลาดมุ่งสู่การผูกขาด เป็นการแข่งขันทที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าระหว่างธุรกิจรายใหญ่และธุรกิจรายย่อยเกิดผลกระทบต่อสิทธิประชาชน เช่น อาชีพเกษตรกรเสี่ยงไปจากการร่วมค้าในรูปแบบเกษตรพันธะสัญญา ผลกระทบจากธุรกิจค้าไม้ต่อวิถีชีวิตชุมชนชาวบ้านอาชีพเก็บของป่าขาย ผลกระทบทางวัฒนธรรมจากการรุกรานของห้างสรรพสินค้าที่ทำลายภาพลักษณ์เมืองเก่า ซึ่งสถานการณ์นี้เป็นวิกฤตการณ์ของการขาดควมรับผิดชอบต่อสังคมก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อประชาชนทั้งด้านการประกอบอาชีพ ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ (ปริญญา สิริสารการ, 2555)

รีนฮาร์ด สตีเวน และวิกเตอร์ นักเศรษฐศาสตร์ทางด้านการบริหารธุรกิจและการจัดการ ได้ตั้งโจทย์หรือคำถามเกี่ยวกับ CSR ไว้ 4 ข้อ ดังนี้ (1) บริษัทอาจเสียสละกำไรเพื่อประโยชน์ของสังคมได้หรือไม่ (2) บริษัทสามารถเสียสละกำไรเพื่อประโยชน์ของสังคมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ (3) ในความเป็นจริงบริษัทเสียสละกำไรเพื่อประโยชน์ทางสังคมหรือไม่ (4) บริษัทควรเสียสละกำไรเพื่อประโยชน์ทางสังคมหรือไม่ โดยอธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ยึดถือหลักกว่าด้วย ความสำคัญของผู้ถือหุ้น (shareholder primary) และหลักการทำหน้าที่จัดสรรผลประโยชน์โดยกรรมการบริษัท เนื่องจาก ผู้ถือหุ้นต้องการผลตอบแทนคืนมา และหลักการให้ผู้จัดการมีอำนาจในการพิจารณาดำเนินการด้านสังคมและหลักการตัดสินใจของฝ่ายธุรกิจ (business judgment rule) จากแนวคิดนี้ จึงต้องกำหนดทางเลือกของการตัดสินใจในนโยบายเกี่ยวกับการหากำไรสูงสุดและการช่วยเหลือสังคม ที่สำคัญที่สุด คือ ผู้รับผิดชอบต่อบริหารงานของบริษัท จะต้องดำเนินการให้ธุรกิจอยู่ได้ก่อนอย่างน้อยพอสมควรหรือไม่ขาดทุนภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบที่ถูกต้อง ต้องซื้อสัตย์ต่อลูกค้าและลูกจ้างไม่ทำลายคู่แข่งหรือหากำไรโดยการหลอกลวง หรือเอาเปรียบลูกค้าที่บริษัทมีความได้เปรียบด้วยควมรู้ควมสามารถในการบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการลดต้นทุน และเพิ่มคุณภาพผลผลิต และในด้านควมรับผิดชอบต่อสังคมการทำกิจกรรมทางสังคม

ควรทำด้วยแนวคิดลดกำไรคืนประโยชน์ให้สังคม เป็นการสร้างชื่อเสียงสามารถทำให้บริษัทได้ประโยชน์กลับคืนเพิ่มขึ้นในอนาคต (Reinhardt, Stavins and Victor, 2008)

ในการศึกษา พบว่า ภาคธุรกิจและธุรกิจข้ามชาติทั้งหลาย ที่ขยายตัวในประเทศไทย ยังขาดความเข้าใจในเรื่อง ความสัมพันธ์ของธุรกิจและสิทธิมนุษยชน และขาดการนำหลักสิทธิมนุษยชน ไปปฏิบัติต่อการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างเป็นทางการ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาหลักมาตรฐานอันเป็นสากลในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจและแนวทางปฏิบัติ เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นประเด็นสำคัญที่จะเชื่อมโยงภาคธุรกิจ ให้สนใจต่อการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในสังคมยังขาดการนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธุรกิจและสิทธิมนุษยชน อันเป็นกระแสที่ยิ่งใหญ่ในสังคมระดับโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษามาตรฐานสากลในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจกับหลักสิทธิมนุษยชนตามแนวทางสหประชาชาติ
2. ศึกษาแนวปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามแนวทางสหประชาชาติ

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัย นี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (document research) ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย จากสถาบันนโยบายศึกษา จำนวนเงิน 30,000 บาท และได้รับคำปรึกษาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ นักสิทธิมนุษยชนดีเด่นประจำปี 2558 เป็นที่ปรึกษาหลัก และคุณทิพย์พาพร ดันตีสุนทร ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายศึกษา เป็นที่ปรึกษาร่วมของงานวิจัย โดยขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้วิธีศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งการประชุม การลงพื้นที่ ตรวจสอบ การสัมภาษณ์ การจัดประชุมกลุ่มย่อย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับ การสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ คุณปริญญญา สิริสารการ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่สอง คุณศรีสุวรรณ จรรยา นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน คุณเบญจ สุदारมย์ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินธุรกิจ นักธุรกิจ เกษตรกร นักวิชาการ โดยเน้นปัญหาธุรกิจเกษตรพันธะสัญญาที่เป็นประเด็นสังคมเกี่ยวข้อง กรณีที่มีผู้เดือดร้อนร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนมาก เป็นหลัก และวิเคราะห์ ด้วยเทคนิคสามเส้า ในด้านเนื้อหา การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนขอบเขตด้านเวลา เป็นการเก็บข้อมูลช่วงเวลาที่ผู้วิจัยร่วมทำงานเป็นคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2553-2558

4. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) โดย ความหมาย นั้น มีหลายประการที่สำคัญ เช่น Kotler P. & Lee (2005) ให้ ความหมายว่า เป็นพันธกิจ ในการพัฒนาชุมชน ให้มีคุณภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยความชำนาญทางธุรกิจ และการแบ่งปันทรัพยากรขององค์กร ส่วน The World Business Council for Sustainable Development (อ้างถึงใน Martin et.al., 2005) ได้ให้ความหมายว่า คือ ความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องขององค์กรต่อการปฏิบัติตามพันธะสัญญาในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เพื่อสร้างความเจริญ ก้าวหน้าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานและครอบครัว ตลอดจนชุมชนและสังคม ส่วน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้ความหมาย CSR คือ ภาระผูกพันอันถือเป็นพันธะสัญญาที่องค์กรหรือกิจการภาคเอกชนต้องปฏิบัติตาม โดยกำหนดให้มีการกำกับดูแลที่ดี (good governance) และมีจริยธรรม (ethics) สรุป CSR จึงหมายถึง การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม มอบประโยชน์ให้กับสังคมโดยที่ไม่ได้หวังผลตอบแทน ภายใต้นแนวคิด “ทุกองค์การควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือพัฒนาสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ”

องค์กรสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และในกระแสโลก โดยมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission of Thailand) เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และมีพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นหลักปฏิบัติมีอำนาจหน้าที่หลัก คือ (1) การตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (2) เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ (3) เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครอง (4) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย (5) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและกฎต่อรัฐสภา (6) ส่งเสริมการศึกษาการวิจัยและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน (7) ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยราชการ (8) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน (9) อำนาจหน้าที่อื่น ตามกฎหมายบัญญัติ และการกิจการหลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยยึดถือหลักการสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และพันธะกรณีระหว่างประเทศ เป็นฐานในการปฏิบัติงานได้ให้คำนิยามคำว่า “สิทธิมนุษยชน” หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือหลักสากลตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธะกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550)

บทบาทของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง” ซึ่งเป็นหลักการ ที่สอดคล้องกับ “หลักปรัชญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ข้อ 1 ที่ระบุว่า “มนุษย์ทั้งหลาย เกิดมาอิสรเสรี และเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรี และสิทธิทุกคน ได้รับการประกันสิทธิ ประสาทเหตุ และมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันฉันท์พี่น้อง” สิทธิมนุษยชนครอบคลุมหลายมิติ และมิติเกี่ยวกับธุรกิจ ในข้อ 22 “ในฐานะสมาชิกของสังคม ด้วยความเพียรพยายามของชาติตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศ และ โดยสอดคล้องกับ การจัดระเบียบและทรัพยากรของแต่ละรัฐ บุคคลมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคมและชอบที่จะได้รับผลแห่งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต่อศักดิ์ศรีและการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเสรีของตน” ซึ่งพันธะกรณีที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในระดับนานาชาติ ปัจจุบันคือเป็นสมาชิกองค์กรสหประชาชาติ ได้ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2491 ซึ่งเป็นการประกาศให้ความสำคัญแก่การเคารพสิทธิมนุษยชน ที่นำไปสู่ความมั่นคงและสันติภาพโลก สหประชาชาติจึงเป็นเวทีของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีประเทศสมาชิกกว่า 190 ประเทศ ที่ผ่านมาประเทศไทย เข้าร่วมประชุมในเครือข่ายของ UN คือองค์กรความร่วมมือของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (APF) Asia Pacific Forum of National Human Right Institutions และมีผู้แทนประจำภูมิภาค เรียกว่า ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR หรือ Office of the High Commissioner for Human Rights) ประเด็นสิทธิมนุษยชน จึงมีความเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติ และระดับระหว่างประเทศ (เจริญ โฆษณานันท์, 2556 และกุลพล พลวัน, 2538)

องค์การระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิทธิมนุษยชนโดยตรง มีดังนี้

UN (United Nation) หรือ องค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “Universal Declaration of Human Rights” โดย นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติเห็นความสำคัญของ CSR จึงเป็นผู้ริเริ่ม สร้างข้อตกลงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับ CSR ได้ประกาศในการประชุมเวทีเศรษฐกิจโลก เมื่อวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1999 เรียกว่า หลัก “UN Global Compact” มีเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมให้บริษัททั่วโลก มีนโยบายด้านที่เกี่ยวข้อง CSR ดังนั้น UN Global Compact จึงเป็น แนวคิดของการริเริ่มนโยบายเชิงกลยุทธ์สำหรับธุรกิจที่มุ่งมั่นจะจัดแนวการดำเนินงานและกลยุทธ์ด้วย “หลักปฏิญญาสากล 10 ประการ” ที่ได้รับการยอมรับหลักการในเรื่อง สิทธิมนุษยชน แรงงานสิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557)

ช่วง ปี ค.ศ. 2005-2011 โคฟี อันนัน ได้แต่งตั้ง จอห์น รุกกี (Prof. John Ruggie) จากมหาวิทยาลัย Harvard ศึกษาเรื่อง สิทธิมนุษยชน และธุรกิจข้ามชาติ หลังจากได้รับคำร้องเรียน เรื่อง ผลกระทบทางลบของธุรกิจข้ามชาติของฝ่ายทุนจากต่างประเทศที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติใต้ดิน โดยมีเนื้อหาภาคผนวกในเอกสารของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ Guiding Principles on Implementing the UN Protect, Respect, Remedy Framework for Business and Human Rights เลขที่A/HRC/17/31 มีชื่อว่า หลักชี้แนะ ในการนำกรอบงานคือ “คุ้มครอง เคารพ และเยียวยา” ของสหประชาชาติไปใช้ ให้ได้อย่างจริงจังเป็นเนื้อหาหลัก ที่ควรได้รับการเผยแพร่หรือ ใช้ คำว่า การเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชน อย่างจริงจัง (human rights due diligence) และกรอบงานตั้งอยู่บน 3 เสาหลัก คือ เสาหลักที่ 1) หลักการคุ้มครอง- คือ หน้าที่ของรัฐในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (The State duty to Protect human right) ของประชาชน ให้ปลอดภัยจากการถูกละเมิดจากบุคคลและองค์กรธุรกิจ โดยกำหนดนโยบายการควบคุมด้วยกฎหมายข้อบังคับและการพิจารณาดีที่เหมาะสม เสาหลักที่2) หลักการเคารพ-คือความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจในการเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชน ที่ต้องใช้ความระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจที่เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชน จึง หมายถึง การยอมรับกฎหมายสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับในระดับระหว่างประเทศ แสดงในตราสาร ว่าด้วย สิทธิมนุษยชนกับหลัก การที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในอนุสัญญา และปฏิญญาว่าด้วย หลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน และเสาหลักที่ 3) หลักการเยียวยา-คือการที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิต้องเข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิผลมากขึ้นทั้ง ในทางศาลหรือไม่ใช่ศาล (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557)

ICESCR (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) หรือ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” โดย รับรองว่า ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเช่นกัน ด้วยอุดมการณ์ที่ว่า เสรีชน จะต้องปลอดภัยจากความกลัวความขาดแคลน นั้น จะสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ ก็ต่อเมื่อ มีการสร้างสถานะที่ทุกคนจะได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองของตนเท่านั้น (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550)

OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) หรือองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางสังคมกำหนดแนวปฏิบัติ สำหรับบริษัทข้ามชาติ ในเรื่อง การลงทุนระหว่างประเทศ หรือ Guidelines for MNEs ที่กล่าวถึง เรื่อง CSR หรือ ความรับผิดชอบทางสังคมไว้ได้ดีที่สุด เพราะเป็นองค์กรระหว่างประเทศของประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ให้การยอมรับหลักการของประชาธิปไตยแบบตัวแทน และระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี หลักการที่ปรากฏจะนำไปสู่การพัฒนาพลเมือง

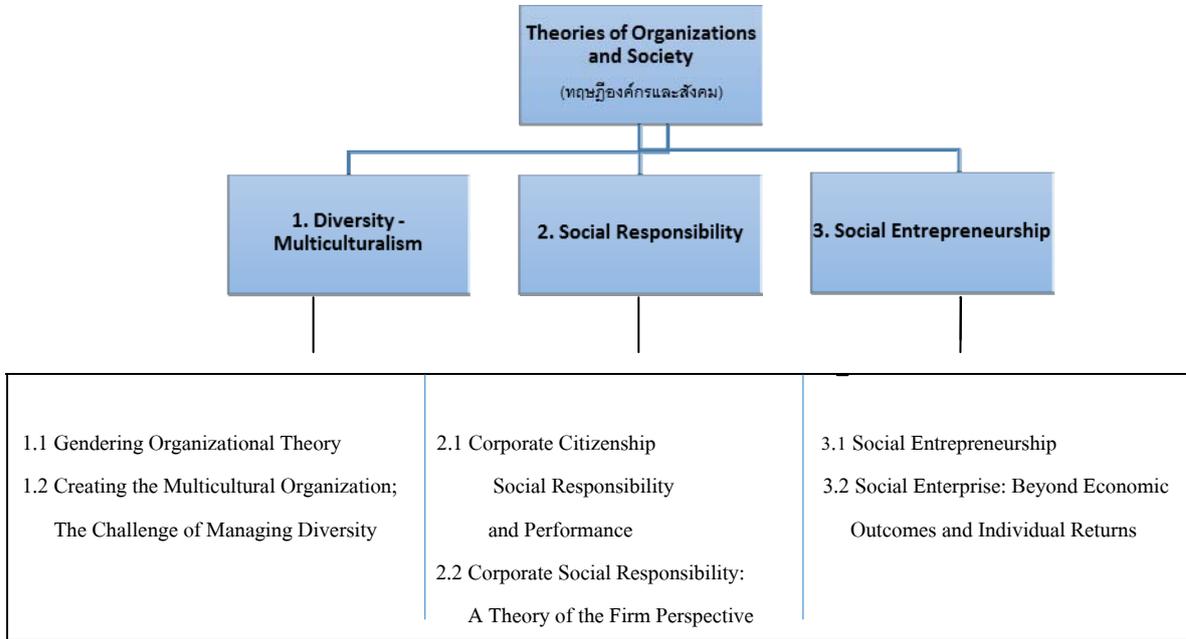
บริษัทที่ดี ภายใต้อำนาจใจบางอย่าง ที่ไม่จำเป็นต้องถูกบังคับด้วยกฎหมาย ช่วยส่งเสริมให้บริษัทต่างๆ สามารถดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบ และเข้าใจ (www.thaicrs.com)

กรอบปฏิบัติของสหประชาชาติในรูปแบบของ UN Global Compact ด้วยหลัก 10 ประการ เป็นเครื่องมือในการบูรณาการสิทธิมนุษยชน เข้าสู่โลกธุรกิจ จากพื้นฐานสิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม การต่อต้านทุจริต โดยฉันทามติจาก 4 สถาบันหลัก คือ 1) ปฏิญญาสากลของสิทธิมนุษยชน 2) ประกาศองค์การแรงงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน 3) ปฏิญญาโอเอสเอ็มและการพัฒนา และ 4) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและภาคธุรกิจโดยหลัก คือ (1) ธุรกิจควรสนับสนุนและเคารพการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล (2) การตรวจ สอบไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงาน (3) ธุรกิจควรส่งเสริมเสรีภาพในการสมาคมและการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพของสิทธิในการเจรจาต่อรอง (4) การจัดทุกรูปแบบของการบังคับใช้แรงงาน (5) ยก เลิกการใช้แรงงานเด็ก (6) การจัดการเลือกปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ (7) ธุรกิจควรสนับสนุนวิธีการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม (8) ปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (9) ส่งเสริม และเผยแพร่ เทคโนโลยี ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (10) ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ ทั้งการกรรโชก และรับสินบน

ส่วนแนวปฏิบัติ ขององค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ (ISO: The International Organization for Standardization) สำหรับผู้ประกอบการ ที่ต้องการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแนวปฏิบัติ 7 ประการ ภายใต้วมาตรฐานใหม่ ที่เรียกว่า “ISO 26000: Social Responsibility” ซึ่ง ประกาศใช้ช่วง ปลายปี พ.ศ. 2553 ให้ทุกภูมิภาคของโลกต้องให้ความสำคัญกับ CSR คือ (1) หลักธรรมาภิบาลกำกับดูแลองค์กร (2) หลักสิทธิมนุษยชนครอบคลุม การตรวจสอบ การแก้ปัญหาจากการเรียกร้องความไม่เป็นธรรม สิทธิขั้นพื้นฐานการทำงาน (3) หลักการปฏิบัติด้านแรงงานครอบคลุมเรื่องการจ้างงานและการคุ้มครองทางสังคม ความปลอดภัยในการทำงาน (4) หลักการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมจะครอบคลุมการป้องกันมลพิษ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การปรับและป้องกันและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (5) หลักการดำเนินงานอย่างเป็นธรรมมีจริยธรรม ครอบคลุมการต่อต้านคอร์รัปชัน การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแข่งขันอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมให้หน่วยงานที่ได้รับผลกระทบ (6) หลักการคุ้มครอง ผู้บริโภคจะครอบคลุมการตลาดที่เป็นธรรม (7) หลักธรรมาภิบาลกำกับดูแลองค์กร

ทฤษฎีองค์กรและสังคม (Theories of Organizations and Social) อธิบายถึง องค์กรแบบระบบเปิด (Open System Organization) คือ องค์กรที่มีสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผสมผสานกัน ในหลายภาคส่วน เช่น ชุมชนของระดับท้องถิ่น ชุมชนของระดับชาติ และชุมชนระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน เป้าหมายไม่ได้อยู่ที่การทำผลกำไรให้ได้มากที่สุดเพียงอย่างเดียว แต่เป้าหมายสำคัญเป็นการให้ความสนใจแก่ชุมชนและสังคม ที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น จากแนวคิดทฤษฎีองค์กรและสังคม ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้เกิดกระแสเรียกร้องความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินธุรกิจ ตามแนวคิด ทฤษฎี ด้าน CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมธุรกิจ (The Pyramid of Corporate Social Responsibility) ดังปรากฏได้ ในแผนภาพ

แผนภาพที่ 1: Theories of Organizations and Society, Classic Reading in Organization and Theory

ที่มา: J. Steven Ott, Jay M. Shafritz, Yong Suk Jang, 2011.

แผนภาพที่ 2: ทฤษฎี ด้าน CS: The Pyramid of Corporate Social Responsibility

ที่มา: Archie B. Carrol, 1991

5. อภิปรายผลและสรุปผลวิจัย

ปัจจุบันเศรษฐกิจสังคมไทย เปลี่ยนผ่านสู่ยุคไร้พรมแดน บริบทที่ทั่วโลกสนใจ และกล่าวถึง คือ “กระแสโลกาภิวัตน์” และ “กระแสสิทธิมนุษยชน” ที่มีการอ้าง เรื่อง สิทธิมนุษยชน เพื่อเรียกร้องให้มีการปกป้องสิทธิมนุษยชนในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะจากทางธุรกิจที่เติบโตและเกี่ยวข้องกับโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากการแข่งขันในเวทีตลาดโลกภายใต้ระบบการค้าเสรีและอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ นวัตกรรมใหม่ๆ ได้เข้ามามีบทบาททั้งทางด้านธุรกิจและชีวิตครัวเรือน เช่น การเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย ภาครัฐได้กำหนดนโยบายที่มีการผ่อนคลายกฎระเบียบด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศแก่นักลงทุนต่างชาติเพื่อระดมทุน การยกเว้นภาษี และการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น ทำให้ธุรกิจการค้าเสรีเติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะสิ่งที่ประเทศไทยต้องการจะเป็น คือ การพัฒนาการค้าสู่ตลาดโลก (local to global) ให้ทันสมัย สามารถแข่งขันเท่าเทียมนานาชาติ

การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว เป็นการกระตุ้นต่อการดำเนินธุรกิจให้เกิดการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ต่างฝ่ายต่างสร้างความได้เปรียบทางการค้าเพื่อสร้างผลกำไรอันสูงสุดโดยเฉพาะคู่แข่งทางการค้าจากต่างชาติที่มีศักยภาพสูง ทั้งด้านการเงิน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาเป็นคู่แข่งที่ท้าทายในทุกอุตสาหกรรม จนลึมนึกถึง ปัญหาผลกระทบต่างๆ จากการดำเนินธุรกิจ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ภาพของการแข่งขันเสรีในคุณภาพของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้สังคมและประชาชนต่างได้รับผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงจากความเป็นสากล (global) เข้าแทรกซึมวิถีดั้งเดิม (local) หลายประการ เช่น ปัญหาระหว่างผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย ปัญหาแย่งชิงตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคจากธุรกิจข้ามชาติ ที่ทำให้ธุรกิจรายย่อย หรือพ่อค้าแม่ค้า ที่มีร้านค้าขนาดเล็กต้องเลิกกิจการ เนื่องจากประสบภาวะขาดทุน เป็นต้น หลายกรณี เข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่คุกคามสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ในท้ายที่สุด โดยมีผู้เดือดร้อนเสียหาย ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนมาก เช่น เรื่องปัญหาเกษตรพันธะสัญญา ธุรกิจการเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงไก่เนื้อ ที่ขาดการกำหนดนโยบายของภาครัฐเข้าไปดูแลช่วยเหลือ ทำให้เกษตรกรไทย ที่อ่อนด้อยความรู้ ต้องเสียเปรียบบริษัทเอกชน ที่เข้ามาชักชวนให้ร่วมลงทุน โดยเสนอให้เห็นถึง รายได้ที่ดีในอนาคต แต่ในความเป็นจริงมีการกำหนดเงื่อนไขสัญญาผูกมัดเกษตรกรต้องจำยอมทำตามทุกประการ ทั้งการกำหนดมาตรฐานการสร้างโรงเรือน การเลี้ยงไก่ การส่งไก่ การขายอาหารไก่ การขายยาไก่ การขายไข่ไก่ รวมทั้ง การกำหนดราคาการซื้อคืนไก่ หรือไข่ ทำให้เกษตรกรต้องขาดทุน เดือดร้อน เสียหาย (อนุกรรมการที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจสังคมฯ, 2557)

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ นักวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง กล่าวถึงในยุคการแข่งขันทางการค้า และการทำสงครามทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความไม่เป็นธรรมทางการค้าเป็นส่วนสำคัญของความรับผิดชอบทางสังคมที่รัฐต้องห้ามมาตรการทางกฎหมายควบคุมแก้ไข และการใช้สิทธิมนุษยชน เป็นเพียงเครื่องมือกีดกัน และแข่งขันทางการค้าโดยไม่มีระบบความปลอดภัยทางสังคมรองรับ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2545: 12-14) ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ด้าน CSR: The Pyramid of Corporate Social Responsibility ที่ให้ความสำคัญความรับผิดชอบต่อธุรกิจภายใต้กฎหมายและจริยธรรม

การศึกษาทฤษฎีองค์กรและสังคม (Theories of Organizations and Society) ตามแผนภาพที่ 1 ให้การดำเนินธุรกิจต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลัก ประกอบด้วย กฎหมายควบคุม(The Pyramid of Corporate Social Responsibility) ดังแผนภาพที่ 2 ขณะเดียวกัน สังคมได้ให้ความสำคัญต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน คุณค่าศักดิ์ศรี

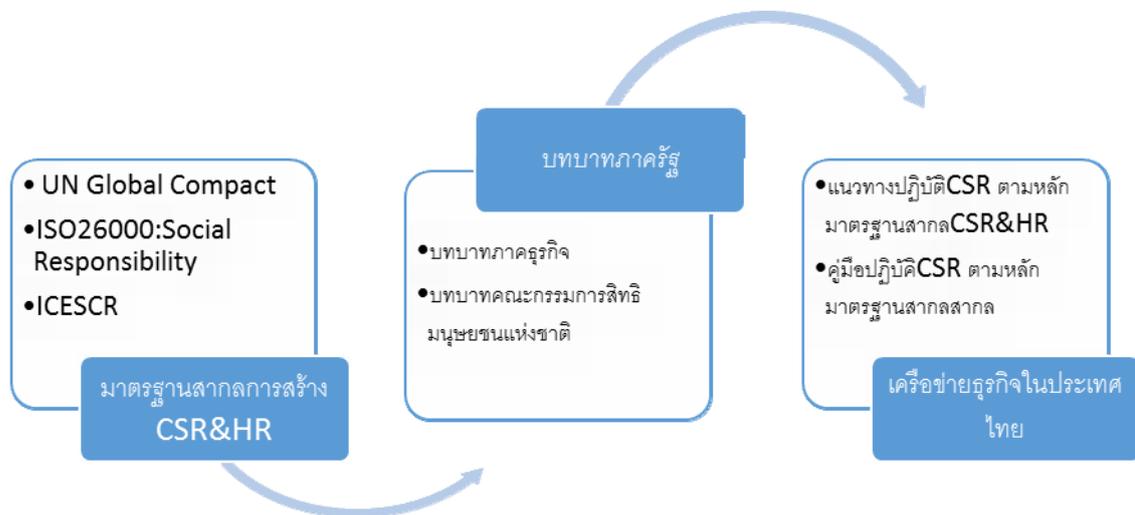
ความเป็นมนุษย์ การลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันของสังคม และสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น ความรับผิดชอบทางสังคมในการดำเนินธุรกิจ หรือ CSR กับสิทธิมนุษยชน หรือ HR จึงเป็น ประเด็นสังคม (agenda) ที่ทั่วโลกให้ความสนใจและแสวงหาแนวปฏิบัติเพื่อเป็นมาตรฐานอันเป็นสากลร่วมกันอย่างจริงจัง ความเป็นธรรมทางการค้า จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน และด้วยหลักของผู้วิจัย สามารถชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เพิ่มการสร้างการรับผิดชอบต่อสังคมเชื่อมโยงสิทธิมนุษยชนและธุรกิจ (ISR & CSR Model) ด้วยการสร้างรูปแบบกิจกรรมและการจัดกลุ่มเนื้อหาเจาะจงต่อรองจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนั้นแก่นของความรับผิดชอบต่อสังคมคือหลักสิทธิมนุษยชนนั่นเอง

หัวใจของ CSR คือ สิทธิมนุษยชน ที่มนุษย์มีวิถีชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อม การดำเนินการใดๆ ของภาคธุรกิจ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงมีผลกระทบต่อมนุษย์ ทั้งสิ้น ดังนั้น “ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจตามหลักสิทธิมนุษยชน” จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจะทำให้เราทราบหลักการและกระบวนการนำไปปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของมนุษยชาติที่มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกันเป็นพื้นฐาน มนุษย์ทุกคนจึงต้อง เริ่มปรับเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยม ต้องมีจิตสำนึกในตัวตนของตนเอง หรือเป็น Individual Social Responsibilities หลักความรับผิดชอบต่อสังคมเสียสละเห็นแก่ส่วนรวมมาเชื่อมโยงในการดำเนินงาน CSR ภายใต้หลักอันเป็นสากลของ UN Global Compact หลักของ OECD Guidelines for MNEs หลักของ ICESCR โดยมีเครื่องมือชี้วัดโดยหลักมาตรฐาน ของ ISO 26000: Social Responsibility ที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงานธุรกิจ ที่ถูกวิธี มิใช่มองเป็นเรื่อง ของการบริหารการเงินหรือการสงเคราะห์เท่านั้น แต่การดำเนินธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบคลุม Stakeholder หรือ ผู้มีส่วนได้เสียเพื่อส่วนรวมของประชาชน ของสังคมและของประเทศชาติ

องค์กรคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย ได้เห็นถึง ความสำคัญของ ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงกำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2554-2559 ตามเป้าประสงค์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาเครือข่ายภาคี และร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อสร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน โดยเน้นประเด็นสำคัญ คือ “ด้านสิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจ” ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานของ สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) และองค์กรสิทธิมนุษยชนของประเทศต่างๆ ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจต่อสังคม โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นผู้ร่วมผลักดันให้เกิดการขยายตัวในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจต่างๆ สร้างจิตสำนึกควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสามารถ นำผลการวิจัย นี้ เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ เพื่อสร้างกระแส CSR ให้ภาคธุรกิจต่างๆ ร่วมกันสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากขึ้น อย่างมีคุณภาพ และมีคุณธรรม โดยขยายเป็นเครือข่าย ให้เกิดสังคมที่ดีในการทำธุรกิจ มีผลต่อการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อไป เพราะแก่นแท้ของสิทธิมนุษยชนคือการเคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดความยั่งยืน คือ การทำให้สังคมมีวัฒนธรรมที่เคารพคุณค่าและมีสิทธิพื้นฐานความเป็นมนุษย์ในวิถีชีวิต ปัญหาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะลดน้อยลงไปหรือหมดไปสังคมจะเกิดความเป็นธรรมและสันติสุข ฉะนั้น ทิศทางหลักของการดำเนินงาน คือ การประสานพลังต่างๆ ของสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยกำหนดให้ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น การส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเกิดเครือข่ายความร่วมมือหรือจัดทำมาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นความสำคัญ และสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาครัฐ เชื่อมโยง ในเรื่อง สิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจและบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ แนวคิดประกอบด้วย หลักการสำคัญ 3 ประการคือ (1) หน้าที่รัฐในการคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชน (2) ความรับผิดชอบของบรรษัทต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน (3) การเข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสมดุลของสังคมธุรกิจกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามหลัก ของ ICESCR จากพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน แรงงานสิ่งแวดล้อม การต่อต้านการทุจริต โดย ผู้วิจัย ได้บูรณาการเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกับหลักของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชน ที่ได้ใช้รูปแบบ UN Global Compact เป็นเครื่องมือในการบูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่โลกธุรกิจด้วยหลัก 10 ประการ เป็นแนวทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและภาคธุรกิจ ประกอบปฏิบัติ CSR 7 ประการ ภายใต้มาตรฐานใหม่ ที่เรียกว่า “ISO 26000: Social Responsibility” ซึ่งในส่วนหลักของ OECD มองความรับผิดชอบต่อกิจการต่อการมีส่วนร่วมของการทำธุรกิจ โดยบทบาทพื้นฐานของธุรกิจต่อสังคม คือ การดำเนินการลงทุนเพื่อที่จะให้ผลตอบแทนที่เพียงพอต่อสังคมผู้ส่งมอบทรัพยากรต่างๆ ให้กิจการนำมาใช้ประโยชน์ นั่นคือการสร้างงานและการผลิตสินค้าต่างๆ ตามที่สังคมต้องการ (www.thaicshr.com) สรุป ความเชื่อมโยง ตาม แผนภาพที่ 3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3: ความเชื่อมโยงแนวปฏิบัติ CSR ของธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนจากสากลสู่ประเทศไทย

กรณีศึกษา หลักมาตรฐานสากลของสหประชาชาติ ประกอบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามกรอบงานด้าน HR & CSR ในการวิเคราะห์ นี้ จะประกอบการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จากผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับด้านธุรกิจ โดยการศึกษา นี้ ผู้วิจัย จะยกตัวอย่างมาวิเคราะห์เฉพาะเรื่องที่มีผู้ร้องเรียนมากที่สุด คือ เรื่องเกษตรพันธะสัญญา ส่วนกรณีร้องเรียนอื่นๆ ที่สำคัญบางส่วน ผู้วิจัยจะสรุปเนื้อหาไว้ในภาคผนวกต่อไป

กรณีปัญหา เกี่ยวกับ เรื่อง เกษตรพันธะสัญญา มีกลุ่มเกษตรกรได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าถูกหลอกให้ร่วมลงทุนในธุรกิจ โครงการเลี้ยงไก่เพื่อจำหน่าย ทั้งไก่เนื้อ และไก่ไข่ จากการที่ผู้ค้ารายใหญ่เสนอโครงการชักชวนให้ผู้ค้ารายย่อยร่วมลงทุน โดยการรับดูแล เรื่องปัจจัยการผลิตและผลผลิต แต่ในความเป็นจริงเมื่อทำสัญญาผูกมัดไปแล้ว กลับมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ทั้งหลาย บังคับ ให้ผู้ค้ารายย่อยปฏิบัติตามทุกประการ กรณีเกิดปัญหาระหว่างเลี้ยงไม่ช่วยเหลือนักเกษตรกรแต่อย่างใด เช่น ส่งลูกไก่ไม่ได้คุณภาพ ไก่ป่วย เกิดอุทกภัยน้ำท่วมไม่ช่วยเหลือนัก เป็นต้น ทำให้เกษตรกรต้องขาดทุนเสียหาย และเป็นหนี้ต่อบริษัทผู้ค้าจำนวนมาก โดยในการทำสัญญาร่วมค้าไม่ได้รับคู่สัญญาแต่อย่างใด และจากการลงพื้นที่ตรวจสอบของผู้วิจัยร่วมกับคณะคณบดีคณาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมที่ฟาร์มไก่เขต จังหวัดสิงห์บุรี และลพบุรี ตั้งข้อสังเกตว่า การทำสัญญานี้ เข้าข่ายสัญญาไม่เป็นธรรมต่อคู่ค้า เพราะมีการกระทำลักษณะสร้างอำนาจเหนือตลาดมุ่งสู่การผูกขาด ทำให้เกษตรกรต้องเสียขาดทุนจำนวนมาก และหลายรายมีการกระทำเข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชน

และจากการศึกษา หลักปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ภายใต้กรอบ CSR ของสหประชาชาติ จาก 4 สถาบันหลัก คือ สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติ และการต่อต้านการทุจริต ซึ่งต่างมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน คือ การทำธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ควบคู่กับสิทธิมนุษยชน (HR) ภายใต้กรอบงาน คือ คุ้มครอง – เคารพ - และเยียวยา และจากหลัก ของ ISO 26000 หรือ หลักมาตรฐานระหว่างประเทศ 7 ประการ และหลัก ของ UN Global Compact หรือ CSR ของสหประชาชาติ 10 ประการ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักสามเส้าด้านเนื้อหาการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปความเชื่อมโยงได้ ดังตารางรูป ต่อไปนี้

กรอบงานการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามแนวทาง UN

1. หน้าที่ของรัฐคุ้มครองประชาชนมิให้ถูกละเมิด
 - 1.1 กรอบของสหประชาชาติคุ้มครอง-เคารพ-เยียวยา ด้วยหลัก ปฏิบัติ ISO 26000 และ UN Global Compact
 - 1.2 ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4, 15, 43, 84, 257
2. บทบาทความรับผิดชอบต่อของบรรษัทต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน ตามมาตรฐานสากล CSR & HR ข้อ 1-12
3. ให้ผู้รับผลกระทบต้องเข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิผล ตามมาตรฐานสากล CSR & HR ข้อ 13

บทบาทความรับผิดชอบต่อของบรรษัทต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน กรณีตัวอย่าง ปัญหาเกษตรพันธะสัญญา (ระหว่างคู่ค้ารายใหญ่-รายย่อย)	หลัก ISO 26000: Social Responsibility 7 ประการ	UN Global Compact 10 ประการ (ครอบคลุมพื้นฐาน สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม/ ทรัพยากรและ ต่อต้านการทุจริต คอร์รัปชัน)	มาตรฐานสากล CSR & HR
1. บริษัทคู่ค้ารายใหญ่ทำสัญญาผูกมัดคู่ค้ารายย่อยมีการปฏิบัติไม่เป็นธรรมเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเข้าข่ายละเมิดสิทธิต่อคู่ค้า วิเคราะห์ : จากปัญหาของเกษตรกรแสดงถึงการลงทุนธุรกิจในระบบเกษตรพันธะสัญญาบริษัทมีการกระทำที่เอาเปรียบเกษตรกรไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนและเคารพปกป้องสิทธิคู่ค้าทั้งในห่วงโซ่ธุรกิจของตนและในสังคมเกษตรกร	1. หลักสิทธิมนุษยชน/การตรวจสอบ/แก้ปัญหาจากการเรียกร้องความไม่เป็นธรรม/สิทธิขั้นพื้นฐานการทำงาน	1. ธุรกิจควรสนับสนุน และเคารพการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน Principle 1: Businesses Should support and respect the protection of internationally proclaimed;	1. สนับสนุนคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนในระดับสากล
2. ผลกระทบความเสี่ยงให้เกษตรกรผู้ใช้แรงงาน เช่น ขาดการรับรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงของสัญญา ไม่ได้รับค่าจ้างของสัญญา วิเคราะห์ : เกษตรกรเป็นผู้ใช้แรงงานและจ้าง	2. หลักการปฏิบัติด้านแรงงาน/การจ้างงาน/การคุ้มครองทางสังคมความปลอดภัยในการ	2. ตรวจสอบไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงาน Principle 2:	2. ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงาน

<p>แรงงานในการปฏิบัติ การผลกระทบความเสี่ยงให้เกษตรกร ซึ่งให้เห็นถึงเจตนาที่จะดำเนินการละเมิดสิทธิต่อเกษตรกร แสดงถึงการที่บริษัทชักชวนให้เกษตรกรร่วมลงทุนด้วยนั้นเป็นการใช้รูปแบบเกษตรกรเครือข่ายด้วยเหตุผลทางธุรกิจหรือเหตุผลอื่นๆ เพื่อทำให้เกิดประเด็นการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิโดยคนไม่ต้องรับผิดชอบ</p>	<p>ทำงาน</p>	<p>make sure that they are not complicit in human right abuses;</p>	
<p>3.ไม่สามารถต่อรอง ทั้งเงื่อนไขสัญญาและผูกขาดให้ซื้อขายสินค้าต่อบริษัทคือไก่/ไข่ไก่</p>	<p>-แรงงาน-</p>	<p>3. ธุรกิจ ควรส่งเสริมเสรีภาพในการสมาคม/การรับรู้ที่มีประสิทธิภาพของสิทธิการเจรจาต่อรอง</p> <p>Principle 3 : Business should uphold the freedom of association and the effective bargaining;</p>	<p>3. ส่งเสริม เสรีภาพการสมาคมเจรจาต่อรองที่มีประสิทธิภาพ</p>
<p>4. สัญญาแบบถูกบังคับให้ทำงานโดยเกษตรกรไม่สามารถเลิกสัญญาได้</p>	<p>-แรงงาน-</p>	<p>4. การขจัดทุกรูปแบบของการบังคับใช้แรงงาน</p> <p>Principle 4 : the elimination of all forms of forced and compulsory labour;</p>	<p>4. ขจัดการบังคับใช้แรงงานทุกรูปแบบ</p>
<p>5. กรณีขาดทุนจำเป็นต้องใช้แรงงานที่ถูกเพื่อลดค่าใช้จ่าย</p>	<p>-แรงงาน-</p>	<p>5. ยกเลิกการใช้แรงงานเด็ก</p> <p>Principle 5 : the elimination of</p>	<p>5. เลิกการใช้แรงงานเด็ก</p>

		discrimination in respect of employment and occupation	
6. วิธีการของบริษัทเป็นการเอาเปรียบเกษตรกรผู้ใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ	-แรงงาน-	6. การจัดการเลือกปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ	6. ขจัดการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ
วิเคราะห์ : ในประเด็นแรงงานทั้ง 4 ข้อ(3-6) มีปรากฏการณ์ว่าบริษัทได้ใช้การขยายธุรกิจโดยใช้รูปแบบเกษตรพันธะสัญญาโดยไม่มีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขใดๆที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแรงงานอย่างชัดเจน เสมือนหลีกเลี่ยงการทำผิดกฎหมายแรงงานโดยผลักภาระให้คู่ค้ากระทำผิดกฎหมายแรงงานแทน เหตุเพราะต้องขายผลผลิตตามที่บริษัทกำหนด ดังนั้นภายใต้เงื่อนไขที่ถูกกดดันเช่นในข้อ 7 - 9 เกษตรกรอาจกระทำผิดกฎหมายแรงงานได้ เช่นการใช้แรงงานต่างด้าว หรือการใช้แรงงานเด็กเพื่อมิให้เกิดอำนาจต่อรองและลดค่าใช้จ่าย		Principle 6 : the elimination of discrimination and occupation;	
7. กำหนดให้สร้างโรงเรียนเลี้ยงไก่ในระบบอุตสาหกรรมเพิ่มต้นทุนโดยบริษัทไม่ช่วยเหลือ	3.สิ่งแวดล้อม-	7. ธุรกิจควรสนับสนุนวิธีการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม	7. สนับสนุนวิธีการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม
		Principle 7 : Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges;	

<p>8. ส่งไม้ไม่ได้มาตรฐานส่งลูกไม้ไม่ได้คุณภาพ ปลดไม้เก่า ไม้เก่า ไม้ป่าย เป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพิษ</p>	<p>-สิ่งแวดล้อม-</p>	<p>8. ปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม</p> <p>Principle 8 : undertake initiatives to promote greater environmental responsibility;</p>	<p>8. ปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม</p>
<p>9. กำหนดให้สร้างโรง เรือนเลี้ยงไก่ในระบบอุตสาหกรรมเพื่อให้มีมาตรฐานเพิ่มต้นทุนสูง โดยไม่ช่วยเหลือ เช่นเลี้ยงไก่ในห้องแอร์</p> <p>วิเคราะห์ : ในด้านสิ่งแวดล้อมข้อ 7-9 เมื่อพิจารณาตามประกาศ Rio 1992 ได้ระบุให้เอกชนหรือธุรกิจดำเนินกิจกรรมของตนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จากปัญหาเห็นได้ว่าบริษัทไม่ได้สนใจร่วมมือต่อเกษตรกรในการดูแลสิ่งแวดล้อมข้อ 7-8 หรือดูแลตามข้อ 9 แต่ไม่ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายใดๆ เป็นการเอาเปรียบและผลักภาระให้เกษตรกร</p>	<p>-สิ่งแวดล้อม</p>	<p>9. ส่งเสริมและเผยแพร่เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>Principle 9 : encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.</p>	<p>9. ส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม</p>
<p>10. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการดำเนินธุรกิจของการร่วมลงทุน บริษัทคู่ค้ารายใหญ่มีกำไรแต่คู่ค้ารายย่อยประสบภาวะขาดทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> -มีสภาพถูกบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญา -เกษตรกรต้องขาดทุนเป็นหนี้จำนวนมาก -จำเป็นต้องขาดกิจการให้กับคู่ค้ารายใหญ่ <p>วิเคราะห์ : จากหลักการของ UN Global Compact ข้อนี้เน้นความโปร่งใส การตัดสินใจบนหรือการคอร์รัปชัน มีพื้นฐานของจริยธรรมเป็นแกนหลัก นั่นคือคู่ค้าต้องซื้อตรง</p>	<p>4.การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม/มีจริยธรรม/ต่อต้านการคอร์รัปชัน/การมีส่วนร่วม/การแข่งขัน</p> <p>ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม</p>	<p>10. ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบทั้งการกรรโชกและรับสินบน</p> <p>Principle 10 : Business should work against corruption in all its</p>	<p>10. ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบทั้งการกรรโชกและรับสินบน</p>

ในการค้าขาย การร่วมลงทุนที่ฝ่ายหนึ่งมีกำไร แต่คู่ค้าขาดทุน แสดงให้เห็นถึงมีความไม่เป็นธรรมหรือมีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น		forms, including extortion and bribery	
11. กำหนดราคาর্বซื้อ/ใ้/ใ้ในราคาถูกลงกว่าราคาในตลาด ในขณะที่เกษตรกรรับการค้าอาหาร ขาดทุนค่าเลี้ยงดู ค่ายา	5.หลักคุ้มครองผู้บริโภค/ครอบคลุมตลาดที่เป็นธรรม		11. คุ้มครองผู้บริโภคและตลาดที่เป็นธรรม
12. ใ้ประสบภัยจากน้ำท่วม/เกิดโรคระบาด โดยไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆจากบริษัท	6.หลักปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย		12. ปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย
13. ระบบเกษตรพันธะสัญญา ทำให้เกษตรกรต้องขาดทุน และถูกฟ้องกรณออกจากระบบ ทำให้เดือดร้อนเสียหายต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากภาระหนี้สินจำนวนมากทั้งต่อบริษัท คู่ค้าและธนาคาร จำเป็นต้องขายกิจการ	7.หลักธรรมาภิบาล <u>กำกับดูแลองค์กร</u>		13. ให้ผู้รับผลกระทบได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

จากตารางเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักความเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยยกกรณีปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธะสัญญา ที่มีผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและนำมาเทียบเคียงกับหลักสากล ของ UN Global Compact 10 ประการ ส่วนเนื้อหาสาระดังตาราง มีความสอดคล้องกับหลัก ISO 26000 5 ประการ และมีส่วนที่มีความแตกต่างเป็นประเด็นปัญหาเพิ่มขึ้นตามข้อ 11-13 ซึ่งมีความสำคัญในเนื้อหาของธุรกิจ ตามหลักความรับผิดชอบทางสังคมต้องคุ้มครองผู้บริโภคและตลาดและใส่ใจปกป้องสุขภาพและความปลอดภัยและตามกรอบของสหประชาชาติซึ่งท้ายที่สุดแล้วต้องเยียวยา ผู้วิจัยจึงกำหนดเพิ่มตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง คือในข้อ11)รัฐต้องคุ้มครองผู้บริโภคและตลาดที่เป็นธรรม ข้อ 12) ปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย และข้อ13)ให้ผู้รับผลกระทบได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ โดยสาระที่เพิ่มขึ้นทั้งสามประการนี้ มีความสำคัญ และจากการสัมภาษณ์คุณเบญจ์ สุदारมย์ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้านปฏิบัติการยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ให้ความเห็นว่ หลักนี้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีที่จะช่วยสร้างความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ช่วยเติมเต็มในเรื่องการขาดจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจกับคู่ค้าเกษตรกรในห่วงโซ่ Supply chain ซึ่งเป็นหุ้นส่วนธุรกิจทางตรงที่บริษัทต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมคู่ค้าและดูแลให้ประสบความสำเร็จไปด้วยกัน ตามกรอบคุ้มครอง-เคารพ-เยียวยา ดังนั้นหลักทั้ง 13 ประการดังกล่าวนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของผู้ได้รับผลกระทบ จากการขาดความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจได้ตรงตามความต้องการสามารถสร้างความเป็นธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

รูปแนวคิดของผู้วิจัย

ความรับผิดชอบทางสังคมเชื่อมโยงธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

(Individual Social Right and Corporate Social Responsibility: ISR & CSR Model)

“หัวใจของ CSR คือ HR”

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สรุป ตามกรอบงาน ด้าน HR & CSR คือ “คุ้มครอง-เคารพ-และเยียวยา” ด้วยการเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง เมื่อศึกษาจากสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีตัวอย่างเกษตรพันธสัญญา ดังตารางข้างต้น จะพบว่า การดำเนินธุรกิจที่ดี นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อทั้งสังคม ต่อผู้มีส่วนได้เสีย ต่อลูกค้า ต่อคู่ค้า ต่อผู้ร่วมลงทุน ต่อลูกจ้างแรงงาน ในกรอบของกฎหมายอย่างมีคุณธรรมและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร แนวคิดนี้ ให้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมอันเป็นหลักสำคัญของสิทธิมนุษยชนและภายใต้กรอบ CSR ของสหประชาชาติจากการบูรณาการร่วมกัน ตามหลัก ของ UN Global Compact 10 ประการ และหลักมาตรฐานระหว่างประเทศ “ISO 26000: Social Responsibility” 7 ประการ ครอบคลุมเครือข่ายจาก 4 สถาบันหลัก คือ สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีแนวคิดการทำธุรกิจ ต้องมี CSR ควบคู่กับสิทธิมนุษยชน เมื่อนำมาบูรณาการร่วมกันปรับข้อเหมือนกัน คงเหลือข้อที่มีความต่างกัน สรุปได้ 13 ประการใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันของภาคธุรกิจ เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและป้องกันการละเมิดสิทธิ ให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ที่ประเทศไทยร่วมเป็นภาคีและมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรกลางประสานความร่วมมือสร้างแนวทางปฏิบัติต่อไป

ผลการศึกษา ประการแรก ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแนวปฏิบัติ พบ มาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามหลักของสหประชาชาติ สรุปได้ 13 ประการ ดังนี้ คือ (1) สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล (2) ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านแรงงาน (3) ส่งเสริมเสรีภาพการสมาคมการเจรจาต่อรองที่มีประสิทธิภาพ (4) จัดการบังคับใช้แรงงานทุกรูปแบบ (5) ยกเลิกการใช้แรงงานเด็ก (6) จัดการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ (7) สนับสนุนวิธีการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม (8) ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (9) ส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม (10) ต่อด้านการทุจริตทุกรูปแบบ (11) คู่คุ้มครองผู้บริโภคและการตลาดที่เป็นธรรม (12) ปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย (13) ให้ผู้รับผลกระทบเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และได้รับการเยียวยา ที่มีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง พบแนวทางปฏิบัติของสหประชาชาติเกี่ยวกับ CSR ด้วยการก่อตั้งเครือข่ายธุรกิจ และสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยองค์กรกลาง คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่นำหลัก CSR & HR ของ UN Global compact ไปปฏิบัติ ภายใต้การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการปฏิบัติการด้านยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ได้ก่อตั้งเครือข่าย หรือ Local network เชิญชวนภาคธุรกิจที่มีศักยภาพทั้งในและนอกตลาดหลักทรัพย์สร้างจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจในการทำงานเชิงรุก ให้มีแผนช่วยเหลือสังคม อย่างเป็นระบบ มีแนวทางร่วมกันตามแนวทางของสหประชาชาติ ในเรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ข้อ B คือ ให้มีการตั้งกระบวนการเรียนรู้การทำงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในเรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ในประเทศ (รายงานการประชุมอนุกรรมการด้านปฏิบัติการยุทธศาสตร์, 2558) ได้เสริมสร้างกิจกรรมโดยจัดสัมมนาเครือข่ายความร่วมมือแห่งสหประชาชาติในประเทศไทย (UN Global Compact: UNGC) ในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ.2558 เพื่อให้ภาคธุรกิจ มีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่ง การเริ่มตั้ง local network นี้ เป็นการแสดงให้เห็นประเทศต่างๆ ได้เห็นว่า ภาคธุรกิจของประเทศไทยไม่ได้ละเลยถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและการเคารพสิทธิมนุษยชน (มุมมองสิทธิ, 2558)

ดังนั้น ผลของการศึกษามาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามแนวทางสหประชาชาติ ครั้งนี้ จะเป็นการเพิ่มเติมในการสร้างกิจกรรมให้ภาคธุรกิจเกิดความเข้าใจปฏิบัติร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และสอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ และเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มุ่งเชื่อมโยงสิทธิมนุษยชน และธุรกิจ (ISR & CSR Model) เป็นการสร้างรูปแบบกิจกรรมและการจัดกลุ่มเนื้อหาเจาะต่อรองจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เกิดความหมาย คุณค่า และความยั่งยืนทางสังคม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบมาตรฐานสากล ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ของภาคธุรกิจ กับหลักสิทธิมนุษยชนตามแนวทางสหประชาชาติ
2. ได้ทราบแนวปฏิบัติร่วมกันของภาคธุรกิจ ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามแนวทางสหประชาชาติ

8. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

1. กำหนดมาตรฐานสากลในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
2. กำหนดให้มี คู่มือปฏิบัติด้าน CSR ของภาคธุรกิจควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามแนวทางสหประชาชาติ

การศึกษานี้ ช่วยให้ผู้ประกอบธุรกิจ สามารถสร้างผลงานที่ดีเสริมสร้างคุณค่าความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของธุรกิจอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มพัฒนาระบบบริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *ความรับผิดชอบต่อสังคม CSR: Corporate Social Responsibility*. กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด .

กุลพล พลวัน. (2538). *พัฒนาการสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, กันยายน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *รายงานผลการพิจารณาคำร้องเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย, 29 มิถุนายน 2558*

คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม. *รายงานการประชุม ครั้งที่ 43/2558*

คณะที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. *รายงานการประชุม*. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2558.

คณะตรวจสอบด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. *รายงานการประชุม*. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2556.

คณะปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม. *รายงานการประชุม*. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, 2555.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2557). *หลักการชี้แนะ เรื่อง สิทธิมนุษยชน สำหรับธุรกิจตามกรอบงานขององค์การสหประชาชาติในการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

จัญญ โฆษณานันท์. (2556). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญากฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2545). *บทบาทธุรกิจ: สิทธิมนุษยชน*. ม.ป.ป., ม.ป.พ.

ทิพย์พพร ดันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษาภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. ม.ป.ป., ม.ป.พ.

เสนห์ จามริก. (2547). *บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*. ม.ป.ป., ม.ป.พ.

โสภณ พรโชคชัย. (2553). *CSR ที่แท้*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย, ส.วิรัช การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2557). *หลักการชี้แนะ เรื่อง สิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจตามกรอบงานขององค์การสหประชาชาติในการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยา*. กรุงเทพฯ: บริษัท คลาสสิกสแกน จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม UN International Covenant of Economic Social and Cultural Rights (ICESCR)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด มิราเคิล ครีเอชั่นอินเตอร์ พรีนซ์.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *ผลการพิจารณาคำร้องเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย*. *รายงานการประชุม*, มิถุนายน.

- Archie B. Carroll. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility ; Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Source; Business Horizons* (July-August).
- Edwin M. Epstein. (1987). The Corporate Social Policy Process; Beyond Business Ethics, Corporate Social Responsibility and Corporate Social Responsiveness. *Source; California Management Review*.
- Jeanne M .Logsdon and Donna J. Wood. (2002). Business Citizenship; From Domestic to Global Level of Analysis. *Source: Business Ethics Quarterly, 12(2)*.
- Steven. J. Ott, Jay M. Shafritz. (2011). *Theories of Organizations and Society, Classic Reading in Organization and Theory*. The UN Global Compact. Yong Suk Jang.